

EL GÈNERE DEL SUBSTANTIU I DE L'ADJECTIU

Podem dir que el **SUBSTANTIU (o NOM)** :

- **Semànticament** és la part de l'oració més capaç d'identificar-se amb algun element de la realitat extralingüística; és la **categoria referencial per excel·lència**, la que més ens serveix, d'alguna manera, per "etiquetar" els elements (coses, éssers animats, conceptes abstractes...) del nostre entorn.
- **Morfològicament** es caracteritza perquè admet **flexió de nombre i de gènere**,
- **Sintàcticament**, perquè constitueix el **nucli** del sintagma nominal.

El gènere dels noms

Tradicionalment, els noms es classifiquen en **masculins o femenins**. El gènere és totalment arbitrari quan fa referència a coses o idees abstractes. Quan designa persones o animals que tenen tots dos gèneres, el **femení** es forma de diverses maneres:

1. Afegint una **-a** al masculí:

noi - noia, gat - gata, fill - filla

De vegades, el fet d'afegir la **-a** del femení pot modificar la darrera grafia del masculí:

p > b (*llop* - *lloba*)   t > d (*nebot* - *neboda*)   c > g (*amic* - *amiga*)

f > v (*serf* - *serva*)   u > v (*jueu* - *jueva*)   l > l·l (*Camil* > *Camil·la*)

Penseu que, en afegir la **-a**, la nova paraula té una síl·laba més i això pot fer variar l'accentuació o alguna grafia: *avi* - *àvia*, *veí* - *veïna*...

També pot fer que algunes consonants que abans eren mudes esdevinguin sensibles: *senyor* - *senyora*, *sant* - *santa*

2. Els noms acabats en **-òleg** fan el femení en **-òloga**:

arqueòleg - *arqueòloga*

3. Els que acaben en **vocal tònica** fan el femení afegint **-na**:

lleó - *lleona*, *degà* - *degana*

4. Els acabats en **-e**, **-o** canvien aquesta vocal per **-a**:

mestre - *mestra*, *viudo* - *viuda*

5. Terminacions específiques:

- **essa**: *déu* - *deessa*, *jutge* - *jutgessa*, *baró* - *baronessa* (però: *príncep* - *princesa*)

- **ina**: *heroi* - *heroïna*, *gall* - *gallina*

- **iu**: *emperador* - *emperadriu*, *actor* - *actriu* (però: *director* - *directora*)

6. En alguns casos el masculí es forma a partir del femení afegint-hi la terminació -ot: *merla, merlot / guilla, guillot / bruixa, bruixot...*
7. Hi ha masculins i femenins que tenen una arrel diferent:
home - dona, oncle - tia, cavall - euga (o egua), amo - mestressa...
8. Hi ha substantius invariables; és a dir, tenen la mateixa forma per al masculí i per al femení. Són els acabats en **-aire, -ista, -cida**:
- **aire**: *el/la cantaire, boletaire, captaire...*
- **ista**: *el/la periodista, excursionista, dentista...*
- **cida**: *el/la homicida, suïcida...*
9. Hi ha substantius d'una sola terminació que provenen, moltes vegades, d'adjectius: *persa, jove, salvatge, àrab, màrtir...*
10. Hi ha noms d'animals que són invariables, és a dir, que s'empren en un sol gènere. Si es vol distingir el sexe, cal afegir-hi els mots **mascle** o **femella**:
*cadenera **mascle**   cadenera **femella***
*rossinyol **mascle**   rossinyol **femella**.*
11. Hi ha noms acabats en -ant, -ent que són invariables:
- **ant**: *un/ una amant, cantant...* (però: *estudiant -estudianta*)
- **ent**: *un/ una supervivent...* (però *president - presidenta*)

Hi ha noms que varien el significat segons el gènere: el llum, la llum, el canal, la canal...

Gènere dels adjectius

La major part dels adjectius qualificatius són **variables**: tenen una forma per al masculí i una altra per al femení. En el plural també tenen formes diferents per a cada gènere. S'anomenen per aquest motiu **adjectius de dues terminacions**. En canviar el gènere o el nombre d'aquests adjectius, es poden produir alteracions ortogràfiques i fonètiques (del so). També hi ha, però, adjectius d'**una sola terminació, invariables** pel que fa al gènere.

Els adjectius de dues terminacions

1. Aquells que afegeixen una -a al masculí
fred freda, prim prima, estupend estupenda, tebi tèbia

El fet d'afegir la **-a** del femení pot modificar la darrera grafia del masculí:
oblic, obliqua, nul, nul·la, nou, nova

2. Masculí amb -e, femení amb -a
agre, agra
3. Masculí amb -o, femení amb -a
moro, mora

4. La majoria d'adjectius acabats en vocal tònica formen el femení afegint **-na** al masculí.
comú, comuna
La paraula **orfe** és un cas especial.
5. Masculí **-òleg**, femení **-òloga**
anàleg, anàloga
6. Masculí **-eu**, femení **-ea**
europeu, europea
7. S'intercala **-n** en els adjectius que acaben en vocal tònica
serè, serena, serens, serenes
exceptuant *nu* (*nu, nua, nus, nues*) i *cru* (*cru, crua, crus, crués*)

Els adjectius d'una terminació

1. Els **adjectius d'una terminació** tenen una mateixa forma per al masculí i per al femení. Són els acabats en (fixeu-vos també en les excepcions!):

acabats amb	singular masculí i femení	plural masculí i femení	casos especials excepcions
-ble	amable, feble, possible	amables, febles, possibles	
-al / -el / -il	normal, fidel, difícil	normals, fidels, difícils	anòmal -a, paral·lel -a, tranquil -il·la
-ar / -or	escolar, superior	escolars, superiors	avar -a, car -a, clar -a, rar -a, incolor -a
-ant / -ent	flagrant, elegant, obedient	flagrants, elegants, obedients	sant -a, atent -a, content -a, lent -a
-a	agrícola, persa	agrícoles, perses	
-e (àtona)	alegre, jove	alegres, joves	negre -a, apte -a, agre -a, culte -a

2. Dins dels adjectius d'una terminació hi ha el **cas especial** dels acabats en **-aç, -iç, -oç**, que tenen una terminació en el singular i dues en el plural:

	Masculí i femení singular	Masculí plural	Femení plural
-aç	capa a ç	capa ç os	capa c es
-iç	feli i ç	feli ç os	feli c es
-oç	velo o ç	velo ç os	velo c es

Atenció!!!! .....
 Els adjectius acabats en **vocal neutra** en català coincideixen tots amb el castellà, tret de: *pobre, pobra / rude, rude*

EL NOMBRE DEL SUBSTANTIU I DE L'ADJECTIU

El nombre dels noms i dels adjectius

1. La manera més corrent de fer el plural és afegir una -s al singular.
 nen, nens; home, homes; astre, astres; orfe, orfes.
2. Els noms i adjectius acabats en -a o -e àtones en singular fan el plural en -es. Entre aquests s'inclouen els plurals del femení de molts adjectius.
 ample, ampla, amples; mitjana, mitjanes; paraigua, paraigües
3. La majoria de les paraules acabades en vocal tònica fan el plural en -ns:
 alacantí, alacantins; comú, comuns; fre, frens; futbolí, futbolins; maniquí, maniquins; marroquí, marroquins; mitjà, mitjans; oportú, oportuns; robí, robins; sà, sans, etc.
Però hi ha excepcions: bisturí, bisturís; cafè, cafès; puré, purés; sofà, sofàs; tabú, tabús; tse-tse, tse-tses; xampú, xampús, etc.
4. Fan el plural en -os

Les paraules agudes acabades en -s al singular.

Cal tenir en compte que, seguint la normativa, d'aquests plurals, n'hi ha que es pronuncien amb essa sonora i no dupliquen la **s** final del singular (*imprès, impresos*), però també n'hi ha que es pronuncien amb essa sorda i dupliquen aquesta **-s** (*interès, interessos*).

Les paraules acabades en -ç, -x, -ix, -tx, -g.

braç, braços; annex, annexos; boix, boixos; cartutx, cartutxos; lleig, lletjos.

Les paraules masculines acabades en **-ig**, **-sc**, **-st** i en **-xt** tenen, segons la normativa, dos plurals possibles: afegint només una **-s** o afegint **-os**.
assaig, assaigs, assajos; boig, boigs,bojos...

5. Paraules que no tenen una forma específica per al plural
Atles, cactus, estatus, galimaties, globus, fons...